

Několik světélek na rumišti pošlapaného práva

Každý z nás, když zahlédl novou mapu našeho zmrzačeného státu a prstem si vyhledal naše nejkrásnější místa, ustrnul v hrůze. Nepadlo-li některé důležitější naše město zrovna za delimitační čáru, pak k ní nemá jistě daleko, neb ze všech stran nás tolik osekali, že pomalu zbývá už jen Praha s okolím, co zbylo z naší krásné země.

Vzpomínám na všechny své známé a těžko si uvědomuji skutečnost, že většina jejich domovů patří už do Německé říše. Srdce se svírá při pohledu na názvy měst našeho zabraného kraje. Celé věky jsme se pyšnilí svým malebným Českým Krumlovem pro jeho středověkou romantiku plnou kouzla, neméně tak malebným Znojmem s pohádkovým okolím, a co Příbor, Duchcov... Vzpomínám, kolik let jsme pracovali na Vranovské přehradě na řece Dyji u Znojma, na zatopený Bítov, který nám Jan Čep zachytil ve své knížce „Modrá a zlatá“. Dodnes několik věžiček a komínů si proráží cestu z hlubin zatopeného kraje, aby poutníky vyprávěl nějaký příběh ze své zašlé slávy...

Vzali nám také Litoměřice, Břeclav, Trutnov, Liberec, Českou Lípou, Ústí nad Labem, Most, Poličku, Svitavy, Prachatice, Horšův Týn s nebožkou tetou Annou. Zemřela v Československé republice a pochována už bude v Třetí říši.

Sebrali nám i Děčín, naše Českosaské Švýcarsko. I chmelového dodavatele Plzeňskému prazdroji, Žatec, nám odkrojili od vlasti, takže Plzeň se dnes stává pohraničním městem právě tak jako Litomyšl, Litovel, Náchod a Česká Třebová.

Dívám se na mapu naší země nepřítomnými očima. Z levé strany ruky mám rozloženou mapu našeho nového státu a z pravé strany mám na stole položeny staré noviny, jež citují dva výroky francouzských státníků - našich „spojenců“. První zní: „Slavnostní závazky vůči Československu jsou pro Francii nezměnitelné a svaté.“ Je to výrok Daladierův z 12. července 1938.

Druhý výrok zní: „Francie dostojí věrně paktům a smlouvám, které uzavřela, a Francie zůstane věrna závazkům, které převzala.“ Toto prohlásil francouzský státník Bonnet a cituje to pařížský „Populaire“.

25. října 1938

Překolejení

Z denního tisku, rozhlasu i z myšlení našeho lidu lze pozorovat, že se v našem národě něco děje a mění, že vláček našeho denního života se přehoupl na jinou kolej a po této nové koleji se řítí střemhlav kupředu.

Slzy v očích našeho lidu již vyschly a jeho rysy ztvrdly přísnou odhodlaností přizpůsobit se skutečnosti a diktátu dne. Na nějaké sentimentální rozebírání příčin a důvodů není dnes času a místa v tom prudkém tempu dnešních dějinných událostí.

Třebaže náš lid téměř měsíc se potácel pod neuvěřitelnými ranami osudu, zdvihá opět hlavu vědom si, že národ potřebuje jeho sílu. Fyzická síla se semkla v pracovních rotách, jež mají odstranit nezaměstnanost a mravní úpadek mládeže z ní vyplývající. Síla ducha se na druhé straně spojila k vypracování velkých organizačních plánů pro přebudování našeho státu. Není to úkol malý. Průměrný mozek na to nestačí. Představíme-li si jen, jak se všechno u nás změnilo a jak všechno naše přesunutě hospodářství, osekáný průmysl, dopravnictví s přetřhanými linkami vlakového spojení na všech tratích, přesun a výměna pohraničních lidí české národnosti za Němce a naopak, existenci záchrana uprchlíků z pohraničí, dále nutnost sestavení nové ústavy a zákonů - a co já všechno vím, co je všechno rozdrčeno zároveň s rozdrčením našich tisíciletých hranic - jak to všechno volá po vůdci, po zdravém mozku.

Vůdci jsou dnes všichni ti, jež Bůh obdařil zvláštním nadáním organizačním a bystrostí ducha, neb zároveň se starým obdobím umřela i politická stranickost. Na tu dnes není místa. Můžeme být často svědkem, jak komunista se v elektrice radí horlivě o nastalé situaci s pravičákem. Není to žádný hovor horkých hlav, který by byl dříve vedl k politickému rozvášnění. Ne. To není pravičák ani levičák. To je Čech vedle Čecha.

V sobotu 22. října 1938 jsme se dočetli v novinách, že týž den ráno v 9 hodin opustil naše území náš býv. prezident dr. Eduard Beneš s chotí z ruzyňského letiště, odkud odletěli jen se služebným děvčetem, které vzali s sebou, do Anglie ku svým osobním přátelům. Po krátkém pobytu v Anglii hodlají se odebrat do Spojených států, kde přijal dr. Beneš nabízenou profesuru na Chicagské univerzitě od rektora Roberta Hutchinse.

Teď, když Praha už začíná jet po nových kolejích bez velkých výkyvů, připomene nám tu a tam nějaký dopis z jiných částí naší vlasti, jako jsem dostala kupříkladu včera od maminky z Košic, že sopka, jež chrčila takové spousty žhavého kamení na náš národ v zářijových dnech, neustala se ještě chvět.

Košice, kde je maminka v rodině mé sestry Zdenky Písecké, leží také na horkém pásmu hranic maďarsko-slovenských a jsou o ně právě těžké boje a vyjednávání.

Dopis, který maminka píše mně a Daliborovi, je datován 22. října.

Maminka píše:

„Váš dopis přišel předevcírem, zrovna v době, kdy nám bylo nejhůře, a proto nám byl opravdovou útěchou. Ten den totiž řekli zeťovi Píseckému v úřadě, aby všichni balili úřední spisy, že každou chvíli může přijít rozkaz k stěhování. Byli jsme umluveni, že já se Zdenkou a Jeníčkem pojedeme k vám do Prahy a zeť že bude muset jet někam jinam s jejich úřadem. Zabaleno už bylo všechno, co se vezme s sebou, i něco, co se dá do opatrování maďarským sousedům.

Sousedka Píseckých slíbila pronajímat Píseckých dům a dohlížet na něj, ale protože sama je hospodyní u Žida, je možné, že ani oni se zde neudrží.

A tak jsme několikrát i zase vybalovali, co jsme potřebovali, a zase znovu balili v ustavičných starostech, až včera se z rádia ozvala nadějná zpráva, že se Košice snad udrží. Nedovedete si

pomyslet, jak to působí! Co starostí a probdělých nocí nás to stálo, než se vše tak uspořádalo, a teď, když jsme mohli mít již život trochu klidnější, přijít o všechno.“

V duchu mně prolétla myslí vzpomínka na onu ženu z pohraničí na Wilsonově nádraží, která držela v jedné ruce housle a za druhou táhla synka.

Dále píše maminka:

„Vojenské rodiny už jsou nuceně několik dní evakuovány a okresní soud měl už rozkaz k přestěhování, ale včera to odvolali.

Naši dostali třikrát opsat soupis všeho nábytku a věcí, to museli nechat u notáře potvrdit pro případ, že by o to přišli a žádali o náhradu. Vypisuji Vám to, abyste viděli, jak taková evakuace vypadá.“

Při čtení maminčina dopisu vzpomněla jsem si, že novinami prošla právě zpráva, že veškeré obavy o zabrání Košic Maďarskem jsou naprosto bezdůvodné. Avšak po zabrání Poličky, Příboru a Břeclavi dnes už ničemu a nikomu nevěříme.

Kdyby tak, myslela jsem si dále, vypadala aspoň každá evakuace, jak maminka píše. O druhých našich územích se tak dlouho neuvažovalo. Když vidím ty ohromné proudy uprchlíků z našeho opuštěného pohraničí, které se stále valí od nádraží a není už pomalu nikde pro ně místa, kteří nebyli upozorněni od nikoho předem, aby balili, a proto v rychlosti a rozrušení myslí sebrali třeba jen zástěru, a často ani ne svou jako švagrová paní Fabiánové z našeho domu, která sebrala místo své zástěru své kuchařky, pak vidím, jak takový nepřipravený útěk musí být teprve zoufalý.

Někdo přitáhl s sebou zase jen kolo od auta. Ale nikdo se mu nesmál. Na nejnütnější potřeby denního života úplně zapomněl. Proto jsou po celé Praze sbírky na uprchlíky, neb nemají ani nejnütnější prádlo a šatstvo.

Kdyby pozadí nebylo tak tragické, stálo by to za vypsání pro svoji komickou stránku, jaké nesmysly uprchlíci s sebou přinesli, které celý život nebudou potřebovat, a věci opravdu cenné nebo potřebné zanechali svému osudu.

Však i Dalibor ve dnech mobilizace, když se zdálo, že i Praha bude evakuována, ztratil úplně pojem o hodnotě věcí a do připraveného kufru na předsíni si hodil plechový hrneček na čaj a staré, pokroucené raménko na šaty.

Když jsme s paní Fabiánovou nahlédly do jeho kufru (paní Fabiánová chtěla vědět, co si s Daliborem chystáme, aby se podle toho též zařídila), musely jsme se obě ze srdce zasmát, třebaže jsme neměly ještě vyschlé slzy v očích, neb právě před okamžikem jsme se dověděly tu neuvěřitelnou zprávu, že ve dvě hodiny v noci z 20. na 21. září vtrhli do bytu našeho prezidenta francouzský a anglický vyslanec, aby mu dali cosi podepsat. Tehdy jsme ovšem nevěděly ještě, co měl podepsat, ale už tehdy jsme v tom netušily nic dobrého. Normální a správné věci se vyřizují přece ve dne.

27. října 1938

Ve stínu dnešních dnů

Neslyšíme dnes jiného slova než „přeorientování“. Někdo tomu říká také „přesedlání“. I tisk Melantricha, který byl hlavním sloupem posavadního našeho politického orientačního směru, volá po přeměně a po nápravě naší posavadní politické orientace.

Hledá se chyba... Ale svalovat vinu jen na toho nebo onoho jedince je velmi pošetilé a nespravedlivé, neb k ztroskotání naší zahraniční politiky vedlo tisíce příčin a složek.

Ano, všechen náš tisk podchytil sympatii našeho lidu pro Francii. A dnes najednou se snaží upozorňovat nás na některá jiná, nová fakta, jako kupříkladu: že Hitler žije pouze z výtěžku své knihy „Mein Kampf“, že nepřijímá žádné nabízené mu řady a ty či ony výhody; ani čestného doktorátu že nepřijal s odůvodněním, že nemá k tomu patřičné školy. I to nám nyní povídají, že za jeho režimu je zvýšena ochrana zvířat. Najednou vidí na něm i některé sympatické stránky.

Ach ano, prozíravý a starostlivý duch Karla Čapka viděl dopředu...

Hodit teď vinu na prezidenta Beneše a umýt si farizejsky ruce je podlé a hloupé. Budoucí dějiny odhalí nám mnohou dnes našim očím zakrytou stránku.

Poslední dny se děje všechno ráz na ráz a smrtelný zápas existence našeho národa velí přepnout linku. Ovšem. Ale i v tom musí být jakýsi jasný a čistý řád.

Kdyby nás byl tisk připravil na různé možnosti, nemuseli jsme dnes být vystaveni takovým neslýchaným převratům v duši. Hle, demokratické státy sklání hlavu pokorně před diktátem a přináší mu obětní beránky. Demokracie nás zavedla do slepé uličky. Její hesla se ukázala být pouhými bludičkami, za kterými jsme šli slepě dvacet let...

Praha svým umístěním v srdci našeho státu je poměrně nejvíce vzdálena od hranic, a není proto vystavena nárazům této dějinné doby z první ruky. Nevidí zařezávání delimitačních čar do těla naší země bezprostředně, jen z mapek vyložených ve výkladech pražských obchodů a v denním tisku. Vidí však nekonečné řady ubohých uprchlíků z pohraničí, nad nimiž nám puká srdce.

Tu a tam zahlédneme nějakou venkovskou ženu obklopenou hloučkem Pražáků. Není to zvědavost, jen nemá účast, proč se zastavují kolem té ženy. Každý by ji rád nějak potěšil v jejím krutém osudu. Proto alespoň dobré slovo položí vedle ní na chodník.

Žena pláče ve vzpomínkách na svou opuštěnou chaloupku a žiznivě, hladově krávy... Jak asi bučí hlady a točí udiveně hlavu ku vratům, nemohouce pochopit, proč jim hospodyně nepřišla dát píci...

Pes, moudrý velký vlčák, kterého ta žena drží na provázku, je její *jediny* zachráněný majetek. Padne-li náš zrak náhodou do těch moudrých, oddaných a napětím rozšířených očí krásného vlčáka, jenž udiveně zírá na to podivné množství cizích lidí a ustrašeně zvedá uši nad jemu neznámým zvukem pražských ulic, který tak podivně kontrastuje s tichem samoty jejich chaloupky zatoulané někde v šumavských hvozdech, porozumíme hned, že té ženě nebylo možno to zvíře s lidsky moudrýma očima opustit a že raději, než by ozelela psa, ozelela ostatní svůj majetek.

Dívám se dlouze do těch oddaných psích očí, v jejichž sítnicích se odraží hloučky obklopujících je lidí a strach z toho divného velkého města, plného poplašného zvonění a houkaček. Kam ho to jen jeho paní zavedla? Nelíbí se mu to tady a je z toho smutný. S němou otázkou se tiskne ke kolenům své paní. „Proč,“ ptá se jeho úzkostný zrak, „padají do mé srsti ze všech stran kapky horké vody z očí všech těch kolem stojících lidí?“

Někteří uprchlíci před opuštěním svých příbytků napsali si

na svá vrata velkým písmem: „Patří československému vojsku.“ Naši vojáci, ti dobří chlapci, pochopili hned, co to znamená, a kde mohli, starali se o opuštěný dobytek a chránili prázdná stavení před vyplněním sudetskými ordnery. Horší to bylo tam, kde chaloupky byly rozhozeny po samotách, takže k nim naše vojsko nepřišlo.

Mnoho podobných obrázků naskytuje se našemu oku v pražských ulicích, jež nám trhají srdce.

Okna pražských bytů dostávají už zase svůj původní vzhled. Jen tu a tam možno zahlédnout dosud překřížené okno proužky papíru, kde byly přilepeny příliš napevno a teď nejdou odlepit. Všichni máme ulámané nehty od toho odlepování. To byla ještě větší práce než nalepování.

V Alexandrově koleji za rohem naší ulice ty proužky asi už nikdy neodlepi, neb tam mají nespočetné řady skel a tabulí.

Také rozkopané protější stráně u stadionu a zákopy v parcích narychlo připravené volají dosud svá těžká svědectví o té nervy trhající době. Stačí také otevřít kredenc nebo spíž, jež je vystlána samými konzervami, rýží, hraničkou zápalek, svíčkami a modrými nádobkami na ně. Pro sůl není v kredenci místa ani pro talíře. Vyhlášky v domech nám nařídily opatřit si železné zásoby pro každou domácnost. Lidé dali do nich poslední peníze.

Všichni jsme zhubli v několika dnech o mnoho kil. Mnozí lidé ani nejedli, jen aby ušetřili nějaké peníze na zásoby. Jaký těžký mrak se valí kolem naší národní tragédie..

Noviny se v těchto dnech hemží spoustami inzerátů, jež nabízejí výměnu konzerv za nějaké jiné věci. Lidé teď neví, co s nimi. Všichni budeme muset velmi dlouho šetřit, abychom napravili hospodářskou škodu a zbytečně vyházené peníze. Co peněz jsme utratili jen za leukoplastě na utěsnění plechovek na potraviny! A teď je musíme vyhodit do popele, neb na rány se jich již použít nedá. Stejně tak jsme si museli nakoupit modré žárovky po 18,- Kč a petrolejové lampy s modrými cylindry.

Úředně nařízená válečná lékárníčka stála také mnoho peněz, právě tak jako protiplynové masky.

Naši lékaři poukazují na novou módu „pacientů s pořezanými prsty od konzerv“. Nestačí jim obvazovat prsty.

Co tu bylo letos v létě slávy, když se sjížděly první výpravy našich krajanů ze zahraničí na sokolský slet do Prahy! Jako by

to všechno už ani nebyla pravda. Kdo by si byl pomyslel, že naši zahraniční krajané a hosté budou utíkat ze své vlasti vyděšení zpět do ciziny.